

Vi behöver tre förändringar i språket

Nicole Kavander och Roshanak Fatahian*

För att kunna lösa ett problem måste du kunna prata om det. Rasism, diskriminering och marginalisering finns i samhället och för att kunna lösa det behöver vi kunna prata om det. Men för att kunna prata om det måste vi alla vara eniga kring vad det är vi pratar om. Om vi inte är eniga kring begreppen som rör ämnet kommer vi aldrig kunna lösa det. Vi faller i problemformulering, faller i målbild och faller i hur vi löser det. Utan begrepp hamnar vi i en subjektiv grop av tyckande och kännande. Vems känslor och vems åsikt som är rätt eller fel är upp till olika forum där den som har möjlighet att skrika högst och synas mest oftast får rätt.

För att kunna prata om etnisk mångfald måste vi, som samhälle och land, enas kring begrepp och ordval som för samtalet framåt. För vi som jobbar med dessa frågor på ett eller annat sätt har nämligen en agenda; vi vill prata om rasism. Om rasistiska strukturer, diskriminering, marginalisering och framför allt om hur vithet och makt ligger till grund för allt detta.

* Nicole Kavander och Roshanak Fatahian är grundare av *All of Us*.

Den absolut vanligaste frågan vi får inför en föreläsning är: ”hur vet jag vad man får eller inte får säga”? I Sverige råder det fortfarande en enorm ängslighet kring just språkbruket och en stor del av de utbildningar vi ombeds hålla handlar om just begrepp som beskriver människor. För det är vad dessa olika ord skapades för, så att vi kan beskriva huruvida en människa är eller inte är vit och hur man skiljer sig från den överordnade normen. Så hur gör man då, för att undvika att trampa snett i träsket av begrepp?

Begreppet mångfald är alldeles för brett för att det ska bidra till att föra detta samtal vidare. Som minoritet är man van vid att bli sedd på annorlunda och talad om och detta reflekteras i de ordval som finns att välja mellan, som skapats utifrån huruvida vi är eller inte är vita. I USA och Storbritannien pratar man om ras och etnicitet i en större utsträckning och deras ordval är något vi i Sverige gärna lånar. Men *person of colour* eller BAME, som står för *Black, Asian, Minority* och *Ethnic*, är inte alltid rätt i den svenska kontexten. Ändå är det enklare att importera ordval eftersom möjligheten att använda begrepp stängdes helt när man tog bort termen ras ur diskrimineringslagen. Men bara för att termen inte finns i språket, innebär det inte att problemet försvinner; snarare hämmar det vår förmåga till att lösa problemet. Ras som en social konstruktion finns och påverkar icke-vita människor världen över på ett negativt sätt. Även här i Sverige.

I debatten är de flesta eniga kring att mångfald är bra och integrering behövs. Men vad menar vi när vi säger det? Det gäller att inte trampa snett och förstå

innebörden av de ord vi använder. Innebörden och vad vi faktiskt menar med mångfald kan skilja sig stort i debatten och i medier. Mångfald kan för en person innebära att man är en grupp personer som skiljer sig etniskt, språkmässigt, kulturellt, i kön, sexuell läggning eller social klass. Men hur de ter sig gentemot varandra kan skilja sig. Det vi menar med mångfald och det vi strävar efter är pluralism; alltså att vi är jämlika trots våra olikheter. Där hierarkier inte finns på grund av dessa olikheter. Men i debatter, skildringar och utförande blandas detta ihop med assimilering; en strävan efter att olikheter ska skalas bort för att ge sig hän den överordnade kulturen eller normen.

Idag kallar man det mångfald när man tror sig inkludera men i själva verket cementerar man stereotypa normer: man tar med kvinnor men enbart unga kvinnor. Man inkluderar olika hudfärger men ger dem roller som skurkar, utbildade eller narrar. Skildringar från socioekonomiskt utsatta områden ges endast ett narrativ och spär på de fördomar som finns och osynliggör istället majoriteten av människorna. Genom att stigmatisera och cementera fördomar bidrar vi till en ökad marginalisering, som i sin tur leder till diskriminering och slutligen resulterar i ren rasism.

Vad behöver vi då för att komma vidare? Vi måste ändra vårt sätt att använda ord och begrepp och framför allt, skapa konsensus kring dessa. För att göra det behöver vi tre typer av förändringar i språket:

1. Ta bort

Vissa ord är förlegade och hör hemma i det förflutna. De har en historia i ren diskriminering och förtryck som vi behöver sluta använda, som exempelvis n-ordet, m-ordet och flera uttryck för HBTQI-personer.

2. Förtydliga

Andra ord behöver vi förtydliga för att förstå vad det är vi faktiskt pratar om när vi pratar om rasism, diskriminering och marginalisering i vårt samhälle. Det är viktigt att prata äpplen och äpplen samt päron och päron. Då minskar vi risken för att missuppfatta varandra och kan därmed föra dialogen och arbetet framåt. Som exempelvis skillnaden mellan integrering och assimilering och definitionerna av mångfald och pluralism.

3. Skapa nytt

Vi saknar ord som förklarar vem eller vad det är vi menar. En del ord behöver vi helt enkelt hitta på och etablera utifrån den svenska kontexten, som man exempelvis gjort med ordet *hen*.

Genom att ha begrepp och enas kring vad de betyder och vad de innebär kan vi enas kring vad ett problem är. Vi kommer då kunna prata om hur vi löser det och vad konsekvenserna för lösningarna i så fall blir. Framför allt så kommer alla kunna prata om det och också ta ansvar för det.